

Regiovisie Aanpak huiselijk geweld Haaglanden 2019-2022

Regio Haaglanden: Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland,
Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Westland, Wassenaar en Zoetermeer

Inhoud

Samenvatting.....	2
I. Inleiding.....	5
II. Regiovisie Aanpak huiselijk geweld Haaglanden 2019-2022: Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen?	8
III. Ontwikkelopgaven en resultaten in 2019-2022.....	10
1. Ontwikkelopgaven preventie	10
2. Ontwikkelopgaven vroegsignalering.....	11
3. Ontwikkelopgaven advies en melding	12
4. Ontwikkelopgaven interventies	13
5. Ontwikkelopgaven monitoring.....	15
6. Ontwikkelopgaven (keten)samenwerking	16
IV. Leidende principes bij de uitvoering van de regiovisie.....	17
V. Financiën.....	19
VI. Tot slot.....	20
Bijlagen	21
Bijlage 1 Stand van zaken en gewenste verbeteringen	21
Bijlage 2 Betrokken organisaties	25
Bijlage 3 Cijfers huiselijk geweld	26
Bijlage 4 Middelen DUVO-begroting.....	29

Geweldscirkel doorbreken met nieuwe aanpak huiselijk geweld

Regiovisie Aanpak huiselijk geweld Haaglanden 2019-2022

juli 2019

Samenvatting

Huiselijk geweld is één van de grootste maatschappelijke problemen in Nederland. De afgelopen jaren hebben ketenpartners in de regio Haaglanden hard gewerkt aan het terugdringen van deze vorm van geweld. Er is veel bereikt, maar we zijn er nog lang niet. Als de ketenpartners binnen de aanpak van huiselijk geweld de cirkel van geweld duurzaam willen doorbreken, moeten zij gefocust en effectiever gaan samenwerken. Als gemeenten hebben we hierin een belangrijke verantwoordelijkheid. Met onze lokale teams kunnen we een belangrijke rol vervullen in de integrale aanpak die zo nodig is voor het duurzaam terugdringen van huiselijk geweld. Tegelijkertijd hebben gemeenten binnen het sociaal domein op dit moment te maken met financiële tekorten. Dit maakt dat de financiële ruimte om extra middelen in te zetten gelimiteerd is. Desondanks maakt de aard van de maatschappelijke opgave waar we met elkaar voor staan, het belangrijk de stip op de horizon te zetten. Dat doen we met deze Regiovisie.

Huiselijk geweld kent vele definities en vele verschijningsvormen. Het is een koepelbegrip voor vele vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. De term 'huiselijk geweld' in de Regiovisie Aanpak huiselijk geweld Haaglanden 2019-2022 omvat alle vormen van lichamelijk en psychisch geweld in afhankelijkheidsrelaties, dus ook kindermishandeling, ouderenmishandeling, eengerelateerd geweld, etc.

Extra inzet bij aanpak huiselijk geweld is hard nodig

De persoonlijke en maatschappelijke impact van huiselijk geweld is enorm. De schade is niet altijd direct zichtbaar en blijkt soms pas (veel) later. De cijfers spreken voor zich. Elk jaar zijn er naar schatting in Nederland een half miljoen slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling: 120.000 kinderen¹, 200.000 volwassenen² en 170.000 ouderen³. In het voorjaar van 2019 zal er een nieuw, breed prevalentieonderzoek huiselijk geweld van het WODC⁴ verschijnen. Er zijn geen schattingen over aantallen per regio. Niet elke direct betrokkene meldt een incident van huiselijk geweld. Veel huiselijk geweld is nog onzichtbaar. Daarom is het onderzoek naar prevalentie ook zo ingewikkeld en zijn er geen prevalentiecijfers voor regio's; dus ook niet voor regio Haaglanden.

Cijfers over de regio Haaglanden zijn er wel als het gaat over de ontwikkelingen in het aantal meldingen bij Veilig Thuis Haaglanden. In 2018 was er een stijging van 12% in vergelijking met 2017: respectievelijk 7560 en 8434 meldingen.

Er is weinig inzicht in de maatschappelijke kosten die de totale problematiek van huiselijk geweld met zich meebrengt. Voor kindermishandeling lopen de cijfers enorm uiteen. Onderzoek uit 2005 benoemt

¹ Zelfrapportagestudie onder scholieren en een informantstudie (Alink e.a., 2011)

² Overkoepelende studie naar prevalentie huiselijk geweld, gebaseerd op zelfrapportage en politiecijfers (Van der Veen en Bogaerts, 2010)

³ brief van VWS aan de Tweede Kamer van 12 juni 2018 "Beleidsreactie prevalentieonderzoek ouderenmishandeling". Om een zo goed mogelijk beeld te kunnen schetsen van de prevalentie is in 2017 en 2018 in het onderzoek gebruik gemaakt van een combinatie van verschillende onderzoeksmethoden: representatieve interviews onder ruim 1000 thuiswonende ouderen en een informantstudie onder 51 professionals.

⁴ Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum

een bedrag van € 1,4 miljard.⁵ Uit onderzoek in 2016 van het Trimbos Instituut blijkt dat de meerkosten van misbruik varieerden tussen € 0,9 miljard door fysiek misbruik en € 4,1 miljard door combinaties van emotionele verwaarlozing, psychische, lichamelijk en seksueel misbruik. Deze grote bedragen keren bovendien jaarlijks terug⁶. Het uiteenlopen van deze cijfers geeft al aan hoe lastig het is om de kosten in beeld te krijgen. Voornoemde bedragen onderstrepen in elk geval de urgentie van een adequate aanpak van huiselijk geweld.

De huidige aanpak werkt niet goed genoeg

Er rust nog steeds een taboe op huiselijk geweld en dat zie je ook terug onder professionals. De handelingsverlegenheid van professionals is groot⁷. Professionals ervaren bijvoorbeeld onzekerheid over de vraag of het al dan niet gerechtvaardigd is om in te grijpen in de privésfeer en/of hebben angst juist schade te berokkenen door in te grijpen.

Op basis van bovenstaande cijfers, de maatschappelijke effecten en de huidige praktijk trekken ketenpartners de conclusie dat de nu werkende aanpak van huiselijk geweld in regio Haaglanden simpelweg niet voldoende is. De geweldsspiraal wordt niet duurzaam doorbroken en het aantal meldingen blijft stijgen. Dat komt onder andere doordat er vaak sprake is van complexe problemen op het gebied van meerdere leefdomeneinen. Om deze problematiek op te lossen, is een op maat gemaakte samenhangende en geregisseerde aanpak nodig. Ketenpartners moeten aan de hand van een duidelijke regionale visie effectiever gaan samenwerken. Hulpvragen moeten ook sneller worden opgepakt. De ketenpartners hebben daarom de Regiovisie Aanpak huiselijk geweld Haaglanden 2019-2022 ontwikkeld.

Doelstelling nieuwe regiovisie

In de regio Haaglanden wordt huiselijk geweld zoveel mogelijk voorkomen, zo snel mogelijk herkend, erkend en behandeld, waardoor de veiligheid duurzaam wordt geborgd. De focus ligt op preventie, het aanpakken van de oorzaken van geweld en de risicofactoren om zo het geweld duurzaam te stoppen. Partnerschap in samenwerking is een belangrijke voorwaarde voor een effectieve aanpak.

De ontwikkelopgaven

Het doorbreken van de cirkel van geweld vergt een lange adem. De ketenpartners moeten de aanpak lang volhouden om daadwerkelijk resultaat te zien. Daarom hebben de samenwerkingspartners ontwikkelopgaven en gewenste resultaten geformuleerd, waar zij de komende jaren gezamenlijk aan willen werken. Op basis van hun ervaring in de afgelopen jaren hebben zij aandachtspunten voor de verdere uitwerking benoemd. De ontwikkelopgaven zijn geformuleerd op deze onderdelen: preventie, vroegsignalering, advies en melding, interventie, monitoring én ketensamenwerking.

⁵ <https://gemeenten.movisie.nl/doel/huiselijk-geweld-en-kindermishandeling-aanpakken/beleid/preventie> en <https://www.huiselijkgeweld.nl/feiten/landelijk/kosten-en-baten-aanpak-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling>

⁶ Speetjens, P. Thielen, M., Ten Have, F., De Graaf, R., Smit, F. Kindermishandeling: economische gevolgen op lange termijn. Tijdschrift voor psychiatrie, oktober 2016.

⁷ Aanwijzingen hiervoor zijn te vinden in diverse onderzoeken en rapportages, o.a.:

- Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling: het bewustzijn groeit, maar nog niet overal. VWS 2017,
- Rapportage onderzoek onder artsen naar de werking van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, BMC 2015.
- <https://www.huiselijkgeweld.nl/feiten/landelijk/tussenrapportage-jeugdgezondheidszorg>,
- <http://www.zininjeugdzorg.nl/wp-content/uploads/2012/11/professionals-in-de-jeugdzorg.pdf>,
- <https://www.ceg.nl/themas/bekijk/dilemmas-in-de-jeugdzorg>

Wat willen de betrokken organisaties in de keten anders gaan doen?

De ketenpartners richten zich op onder andere de volgende onderwerpen:

- Meer en gericht inzetten op preventie, zodat signalen van huiselijk geweld eerder boven tafel komen en geweld kan worden voorkomen. Dit met de hulp van de eigen sociale netwerken en omgeving van plegers en slachtoffers.
- Gericht inzetten op het duurzaam stoppen van geweld/ het voorkomen van recidive, door:
(1) meer focus op de oorzaken en achterliggende risicofactoren van huiselijk geweld,
(2) door zorg en ondersteuning te bieden zo lang als dit nodig is en
(3) door continuïteit van zorg en ondersteuning te bieden.
De organisaties zetten hiervoor in op gefaseerde ketensamenwerking. Ketenpartners werken altijd samen aan twee doelen: eerst zorgdragen voor directe veiligheid en daarna samenwerken aan duurzame veiligheid.
- Systeemgerichte en multidisciplinaire aanpak voor langere tijd. Ketenpartners zetten na overleg met diverse disciplines direct de juiste aanpak in en blijven cliënten volgen voor een jaar tot anderhalf jaar.
- Realiseren van een effectieve aanpak van betrokkenen die niet vrijwillig meewerken en ook niet in aanmerking komen voor het gedwongen kader.
- Meer partnerschap in de samenwerking voor een effectievere aanpak.

Wat is hiervoor nodig?

- De basis van Veilig Thuis Haaglanden moet op orde zijn. De organisatie kan de uitvoering van de wettelijke taken niet voldoende aan door o.a. het hoge aantal meldingen en wachtlijsten. De hoge recidive, een personeelsgebrek en ruis in samenwerkingsafspraken zijn onderliggende oorzaken hiervan.
- Gemeenten moeten meer aan zet zijn. Zij kunnen onder andere sturen op het maken van heldere afspraken tussen ketenpartners, lokaal meer inzetten op preventie en nazorg én sturen op effectieve samenwerking tussen organisaties.
- Goede personeelsbezetting. Door verloop onder medewerkers is er continu extra tijd nodig voor training en inwerken. Hierdoor kunnen organisaties niet alle inzet leveren die nodig is. Dit geeft spanning bij en tussen organisaties. Er ontstaan wachtlijsten en medewerkers hebben het gevoel dat zij achter de feiten aanlopen.
- De regiovisie moet bestuurlijk worden gedragen. Om te zorgen dat de bestuurlijke aandacht voor huiselijk geweld blijft, wordt er een regionaal platform ingericht. Het bestaande platform Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA) wordt uitgebreid met de regiogemeenten en andere ketenpartners in de regio die actief zijn op het gebied van huiselijk geweld.
- Gebruik maken van geldstromen en ondersteuning vanuit landelijke programma's, zoals vanuit het actieprogramma Geweld hoort nergens thuis (VWS, JenV, VNG). Regio Haaglanden wil samen met het Rijk optrekken in de aanpak van huiselijk geweld.
- Lerend netwerk opzetten. Professionals en ketenpartners moeten samen leren en zich samen ontwikkelen. De centrumgemeenten nemen het voortouw in het opzetten van een lerend netwerk.

Hoe nu verder?

Samen met een groot aantal betrokkenen en ketenpartners is de Regiovisie Aanpak huiselijk geweld 2019-2022 opgesteld. Natuurlijk is deze visie slechts het begin. Het document legt de basis voor de werkwijze de komende jaren en is de onderlegger voor het uitvoeringsprogramma dat de komende periode wordt ontwikkeld. Een regionaal programmamanager gaat sturen op het proces van de uitvoering hiervan. Zo kunnen de ketenpartners gericht samenwerken aan het duurzaam doorbreken van de cirkel van huiselijk geweld in de regio Haaglanden.

I. Inleiding

Huiselijk geweld is de meest voorkomende geweldsvorm in onze samenleving. Daarmee is het één van de grootste maatschappelijke problemen in Nederland. Het geweld houdt vaak maanden of zelfs jaren aan en is zeer ingrijpend voor alle betrokkenen. Huiselijk geweld kan zowel binnenshuis als buitenshuis plaatsvinden, maar het gevolg is altijd dat ‘thuis’ geen veilige plek meer is. Dat terwijl iedereen zich juist dáár veilig zou moeten voelen. Dit zijn belangrijke redenen om huiselijk geweld hoog op de agenda te zetten.

Beperkt financieel kader

Dit te meer omdat we als gemeenten, zeker na de decentralisaties, een belangrijke verantwoordelijkheid hebben in de aanpak van huiselijk geweld. Voor de aanpak van huiselijk geweld blijft een integrale aanpak noodzakelijk, en het is veelal het lokale team waar verbindingen tussen oplossingen voor problemen op verschillende leefdomenien gelegd kunnen worden. Tegelijkertijd hebben we binnen het sociaal domein op dit moment te maken met financiële tekorten. Het is belangrijk dat hier op te merken, omdat de financiële ruimte om extra middelen in te zetten op het realiseren van deze Regiovisie gelimiteerd is. Dat geldt ook voor de DUVO-middelen die de centrumgemeenten hiervoor ontvangen. Desondanks maakt de aard van de maatschappelijke opgave waar we met elkaar voor staan, het belangrijk de stip op de horizon wel te zetten. Dat doen we met deze Regiovisie.

Wat is huiselijk geweld?

Huiselijk geweld wordt door iemand uit de huiselijke kring of familiekring van het slachtoffer gepleegd met wie het slachtoffer een afhankelijkheidsrelaties heeft. Huiselijk geweld kent veel verschijningsvormen. De bekendste vorm is lichamelijk geweld, maar huiselijk geweld omvat veel meer dan dat. Het is ook verwaarlozing, psychisch geweld, financiële uitbuiting, huwelijksdwang, achterlating, stalking, eergereleerd geweld, intiem terreur, genitale verminking en seksueel geweld. Het omvat kindermishandeling, ouderenmishandeling, (ex)partnergeweld, geweld van loverboys, geweld tegen huisgenoten, gezins- en familieleden. De term ‘huiselijk geweld’ in de Regiovisie Aanpak huiselijk geweld Haaglanden 2019 - 2022 omvat al deze vormen van huiselijk geweld. Anders dan in de vorige regiovisie, wordt kindermishandeling daarom in deze visie niet meer apart benoemd. Huiselijk geweld is immers een koepelbegrip voor alle verschijningsvormen ervan.

Omvang

De landelijke cijfers spreken voor zich: elk jaar zijn er naar schatting in Nederland honderdduizenden slachtoffers van huiselijk geweld en mishandeling: 120.000 kinderen⁸, 200.000 volwassenen⁹ en 170.000 ouderen¹⁰. Vergelijkbare cijfers uit de regio Haaglanden zijn niet beschikbaar. Wel weten we dat het aantal meldingen bij Veilig Thuis Haaglanden is gestegen in 2018 ten opzichte van 2017. Tot en met het derde kwartaal van 2018 was er een stijging van 12% in vergelijking tot 2017: respectievelijk 8434 en 7560 meldingen.

⁸ Uit een zelfrapportagestudie onder scholieren en een informantstudie (Alink e.a., 2011)

⁹ Uit een overkoepelende studie naar prevalentie huiselijk geweld, gebaseerd op zelfrapportage en politiecijfers (Van der Veen en Bogaerts, 2010)

¹⁰ Uit de brief van VWS aan de 2^e kamer van 12 juni 2018, betreft Beleidsreactie prevalentieonderzoek ouderenmishandeling. Om een zo goed mogelijk beeld te kunnen schetsen van de prevalentie is in 2017 en 2018 in het onderzoek gebruik gemaakt van een combinatie van verschillende onderzoeksmethoden: representatieve interviews onder ruim 1000 thuiswonende ouderen en een informantstudie onder 51 professionals.

Er is ook nog weinig zicht op de maatschappelijke kosten die de totale problematiek van huiselijk geweld met zich meebrengt. De berekeningen lopen enorm uiteen. In 2005 heeft Meerdink (2005) onderzoek gedaan naar de kosten van kindermishandeling. Bij het huidige geschatte aantal van 119.000 mishandelde kinderen komt dat bedrag op ruim 1,4 miljard euro per jaar¹¹. Uit onderzoek in 2016 van het TrimbosInstituut blijkt dat de meerkosten van misbruik varieerden tussen € 0,9 miljard door fysiek misbruik en € 4,1 miljard door combinaties van emotionele verwaarlozing, psychische, lichamelijk en seksueel misbruik. Deze grote bedragen keren bovendien jaarlijks terug¹². Het uiteenlopen van deze cijfers geeft al aan hoe lastig het is de kosten in beeld te krijgen. Voornoemde bedragen onderstrepen hoe dan ook de urgentie van een adequate aanpak van huiselijk geweld.

Integrale aanpak blijft noodzakelijk

Al jaren staan samenwerking en ketenaanpak centraal in de aanpak van huiselijk geweld. Ook in Haaglanden weten partijen als gemeenten, politie, Openbaar Ministerie, de vrouwenopvang, de reclassering, de forensische GGZ, de jeugdzorg en de hulpverlening elkaar steeds beter te vinden. Deze samenwerking legt basis voor de integrale aanpak van huiselijk geweld.

Helaas zet huiselijk geweld zich vaak voort van generatie op generatie. Dit noemt men de intergenerationele overdracht van huiselijk geweld. Veel ouders hebben zelf een jeugdtrauma meegemaakt of zijn opgegroeid in een gezin waar sprake was van partnergeweld tussen hun ouders. Dit is een belangrijke risicofactor voor het opnieuw optreden van partnergeweld.¹³ De huidige aanpak van intergenerationeel geweld vermindert het geweldspatroon onvoldoende en doorbreekt het geweld niet duurzaam¹⁴. Eén van de redenen hiervoor is dat er vaak sprake is van complexe problemen, oftewel *wicked problems*. Dit zijn samengestelde problemen op meerdere leefdoelgebieden, die met elkaar vervlochten zijn en niet standaard of los van elkaar opgelost kunnen worden. Denk aan een huishouden met kindermishandeling waarin is sprake is van ouders met een verstandelijke beperking en verslavingsproblematiek¹⁵. Om deze problematiek op te kunnen lossen, is een op maat gemaakte, samenhangende en geregisseerde aanpak noodzakelijk.

Regiovisie Haaglanden¹⁶

De Regiovisie Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2015 - 2018 Haaglanden werd destijds in opdracht van de staatssecretaris van VWS ontwikkeld. Het doel was om een beter lokaal en regionaal beleid te kunnen voeren op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling, waarin alle partijen hun verantwoordelijkheid nemen. Centrumgemeenten Den Haag en Delft gaven samen met de zeven andere gemeenten in de regio uitvoering aan de opdracht van de staatssecretaris. Nu, vier jaar later, is voor alle betrokken partijen duidelijk dat huiselijk geweld nog steeds onderdeel is van onze samenleving. Dat is niet alleen zo in Haaglanden, maar dit is landelijk zo. Eind april 2018 is daarom door de VNG, samen met de Ministeries van Veiligheid en Justitie¹⁷ en Volksgezondheid Welzijn en Sport, het meerjarenprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' gepresenteerd. Gemeenten gaan vanaf nu samen met het Rijk de strijd aan tegen huiselijk geweld. Samenwerking op diverse niveaus is hierin een belangrijke sleutel. De samenwerking tussen de negen gemeenten en ketenpartners in de regio werd na het opstellen van de vorige regiovisie afgelopen vier jaar hechter.

¹¹ <https://gemeenten.movisie.nl/doel/huiselijk-geweld-en-kindermishandeling-aanpakken/beleid/preventie>

¹² Speetjens, P., Thielen, M., Ten Have, F., De Graaf, R., Smit, F. Kindermishandeling: economische gevolgen op lange termijn. Tijdschrift voor psychiatrie, oktober 2016.

¹³ https://www.verwey-jonker.nl/doc/2018/216037_Werkt_aanpak_kindermishandeling.pdf

¹⁴ Onderzoek Verwey-Jonker Instituut en Atria, Preventie intergenerationele geweld in Nederland en EU, 2016

¹⁵ Doen wat nodig is bij kindermishandeling, huiselijk geweld en seksueel geweld van Movisie en NJI, april 2018

¹⁶ De regio Haaglanden zijn de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.

¹⁷ Thans het Ministerie van Justitie en Veiligheid

De nieuwe Regiovisie Aanpak huiselijk geweld Haaglanden 2019-2022 biedt de mogelijkheid om deze samenwerking verder te brengen, nu ook via ondersteuning vanuit het meerjarenprogramma 'Geweld hoort nergens thuis', zowel op bestuurlijk als op uitvoerend niveau.

Totstandkoming regiovisie

De centrumgemeenten Delft en Den Haag zijn opdrachtgever voor het opstellen van de regiovisie.

Er is voor gekozen om op basis van een analyse van relevante documenten en evaluaties drie grote bijeenkomsten te organiseren met meer dan 50 verschillende organisaties en initiatieven en de negen gemeenten van de regio Haaglanden. Dit zijn professionals, ervaringsdeskundigen, vrijwilligers en andere betrokkenen. De centrumgemeenten vinden het namelijk cruciaal voor een effectieve aanpak van huiselijk geweld om vanuit verschillende perspectieven - vanuit beleid, de burger, ervaringsdeskundigen en professionals - te horen wat er nodig is en/of beter kan.

Op de bijeenkomsten deelden de aanwezigen hun kennis, maakten zij een analyse van hoe de aanpak tot nu toe is geweest en bogen zij zich over de belangrijkste aandachtspunten voor de nieuwe visie.

De aanwezigen formuleerden samen de ambities en ontwikkelopgaven voor de komende vier jaren.

Zij spraken de wens uit om betrokken te blijven en elkaar te blijven ontmoeten. Een overzicht van de organisaties die bij het opstellen van de regiovisie zijn betrokken zijn opgenomen in de bijlage 2.

Aanvullend volgden er gesprekken met belangrijke regionale stakeholders, zoals Veilig Thuis Haaglanden, GGD Haaglanden, de twee beleidsverantwoordelijke centrumgemeenten en de beleidsmedewerkers van de zeven regiogemeenten. Tot slot zijn de adviseurs van het landelijk actieprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' geïnterviewd. Daarnaast dienden verschillende andere bronnen als input. Voorbeelden zijn evaluaties van de huidige regiovisie, de evaluatie van het gebruik van de meldcode huiselijk geweld in de regio Haaglanden, evaluaties rond het doorbreken van het geweldspatroon en het landelijk actieprogramma 'Geweld hoort nergens thuis'.

Een samenvatting van de opbrengst, de stand van zaken en gewenste verbeteringen bij de aanpak van huiselijk geweld in de regio Haaglanden, is opgenomen in bijlage 1.

De centrumgemeenten hebben gekozen voor een visie op hoofdlijnen met ontwikkelopgaven en beoogde resultaten. Door de betrokkenheid van een groot aantal mensen en organisaties bij het formuleren van de doelstelling en de ontwikkelopgaven vormt de visie een belangrijke basis voor een gezamenlijke aanpak voor de komende jaren. De geformuleerde resultaten geven de richting voor uitwerking.

Opbouw regiovisie

Hoofdstuk 2 beschrijft de doelstelling voor de regiovisie voor de komende vier jaren. De doelstelling is vertaald in ontwikkelopgaven en resultaten die de partijen in 2022 bereikt willen hebben (hoofdstuk 3). Bij het werken aan deze ambities hanteren zij een aantal richtinggevende principes (hoofdstuk 4). In de bijlagen staan de gebundelde bevindingen rondom de huidige aanpak, aangevuld met kennis en ervaring vanuit landelijke en regionale onderzoeken.

II. Regiovisie Aanpak huiselijk geweld Haaglanden 2019-2022: Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen?

De regiovisie vormt het beleidskader en tevens het samenwerkingskader voor de komende vier jaren. Het is geen statisch document, maar een werkdocument met ontwikkelopgaven. Deze opgaven vormen het startpunt voor de samenwerking in de komende jaren.

De doelstelling van de nieuwe regiovisie luidt:

In de regio Haaglanden wordt huiselijk geweld zoveel mogelijk voorkomen, zo snel mogelijk herkend, erkend en behandeld, waardoor de veiligheid duurzaam wordt geborgd.

De focus ligt de komende jaren op preventie, het aanpakken van de oorzaken van geweld en de risicofactoren om daarmee het geweld duurzaam te stoppen.

Partnerschap in samenwerking is een belangrijk voorwaarde voor een effectieve aanpak.

De ketenpartners in de regio willen de doelstellingen als volgt realiseren:

Veiligheid voorop

Het eerste deel van de doelstelling was ook de doelstelling van de regiovisie 2015 -2018. Het realiseren van veiligheid stond daarin voorop, en dat blijft ook zo.

Meer en gericht inzetten op preventie

Naast de algemene inzet bij preventie is het van belang de preventieactiviteiten ook te richten op het inzetten op risicofactoren voordat deze leiden tot huiselijk geweld. Daarbij gaat het om voorlichting, algemeen en gericht op specifieke risicogroepen, zoals de 1000 dagen aanpak¹⁸, opvoedingsondersteuning, etc.

Gericht inzetten op aanpak oorzaken van geweld

Het is van belang om de oorzaken van het geweld aan te pakken en zo lang als nodig zorg en ondersteuning te verlenen. Risicofactoren zijn bijvoorbeeld sociale isolatie, schulden, psychische klachten, verslaving en criminaliteit. Als professionals kennis hebben van de risicofactoren kunnen zij vanuit verschillende vakgebieden samenwerken en hun aanpak afstemmen op wat het gezin(systeem) nodig heeft. Alleen daarmee kan geweld duurzaam worden gestopt. Een specifieke aanpak hiervoor is ontwikkeld door S. van Aarum en L. Voigtländer. Hier wordt dieper op in gegaan bij de ontwikkelopgaven onder interventies.

Partnerschap in samenwerking

Intensivering van de samenwerking tussen ketenpartners is noodzakelijk om toe te kunnen werken naar duurzame veiligheid. Het vraagt om organisatie-overstijgende vormen van samenwerking waarbij expertise aanvullend en in samenhang wordt ingezet in casussen.

¹⁸ De 1000 dagen start is ondersteuning en begeleiding aan kwetsbare ouders kan bieden, vanaf zwangerschap tot aan het 2e levensjaar van het kind. De bedoeling is dat overal in het land lokale coalities rondom de eerste 1000 dagen worden opgericht. Deze coalities bestaan bij voorkeur uit gemeenten, zorgverzekeraars, JGZ, wijkteams, huisartsen, verloskundigen, medewerkers uit de kraamzorg en gynaecologen. Zij maken met elkaar afspraken over het inzetten van effectieve maatregelen rondom de zwangerschap, bijvoorbeeld over het verbeteren van de voorlichting over anticonceptie en een gezonde zwangerschap bij (kwetsbare) ouders.

Ontwikkelopgaven

De ingezette aanpak moet langer dan voorheen worden volgehouden om daadwerkelijk resultaat te zien. Gebleken is dat het doorbreken van geweld een lange adem vergt. Daarom zijn in deze visie ontwikkelopgaven opgenomen waar partijen de komende jaren gezamenlijk aan werken. Partijen verwachten dat ze met gefocust werken aan de ontwikkelopgaven bij kunnen dragen aan het doorbreken van de cirkel van geweld en daarmee aan het terugdringen van de recidive. De opgaven zijn geformuleerd aan de hand van de fases binnen de aanpak van huiselijk geweld. Daarnaast is een extra opgave geformuleerd voor de samenwerking in de keten:

- Preventie
- Vroegsignalering
- Advies en melden
- Interventie
- Monitoring
- Ketensamenwerking.

Organisatie van de uitvoering

Deze nieuwe regiovisie beschrijft de doelstelling, ontwikkelopgaven en gewenste resultaten. Veel partners – gemeenten en uitvoerende organisaties - hebben hiervoor input geleverd. Daarmee is gezamenlijk de basis gelegd voor een gerichte aanpak van huiselijk geweld in de regio, zowel lokaal als regionaal. De ketenpartners onderschrijven de gekozen richting en hebben aangegeven te willen bijdragen aan het uitwerken van de ontwikkelopgaven.

De centrumgemeenten sturen op de uitvoering van de regiovisie via de ontwikkelopgaven en te behalen resultaten. De uitvoering is deels lokaal, deels regionaal en deels landelijk belegd en wordt zowel door gemeenten als door verschillende lokale, regionale als landelijke organisaties gerealiseerd.

Wat lokaal, regionaal of landelijk wordt opgepakt, is sterk afhankelijk van de mogelijkheden die er zijn om de opgaven effectief uit te kunnen voeren. Preventie is bijvoorbeeld vooral een lokale verantwoordelijkheid en daarom sluiten de regionale activiteiten daar zoveel mogelijk op aan. De vrouwenopvang en de aanpak rond eengerelateerd geweld en de aanpak van ouderenmishandeling zijn voorbeelden van regionale interventies en daarom ligt het voor de hand om daar lokaal bij aan te sluiten. De aanpak van huwelijksdwang en achterlating en de mannenopvang zijn voorbeelden van organisaties met een landelijke functie, waar regionale en lokale aansluiting past.

Een belangrijke regionale uitvoeringsorganisatie voor de regiovisie is Veilig Thuis Haaglanden. Veilig Thuis Haaglanden valt onder de Gemeenschappelijke Regeling GGD en Veilig Thuis, waar de negen gemeenten in Haaglanden aan deelnemen. Wat betreft bedrijfsvoering valt Veilig Thuis Haaglanden onder de dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn (OCW) van de gemeente Den Haag. In de regio Haaglanden spelen ook veel andere organisaties en netwerken een belangrijke rol in de aanpak van huiselijk geweld, zoals het GIA (het directeurenoverleg 'Geweld in afhankelijkheidsrelaties'). Een overzicht van de overige organisaties die bij het opstellen van de regiovisie zijn betrokken, is opgenomen in de bijlagen.

III. Ontwikkelopgaven en resultaten in 2019-2022

De betrokken organisaties hebben gezamenlijk resultaten benoemd die zij de komende vier jaren willen bereiken, aan de hand van zes ontwikkelopgaven.

Deze ontwikkelopgaven zullen, onder sturing van de centrumgemeenten, door de gemeenten en organisaties in het veld verder worden uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma. De organisaties worden uitgedaagd om verschillende rollen op zich te nemen (soms trekker, soms regisseur, soms uitvoerder), verschillende posities in te nemen binnen de keten, creatief te zijn en te streven naar een gemeenschappelijke oplossing of aanpak.

1. Ontwikkelopgaven preventie

Wat is preventie?

Preventie ten aanzien van huiselijk geweld omvat alle activiteiten die zijn gericht op het voorkomen van huiselijk geweld.

Resultaten in 2022

- 1 De samenleving weet en erkent dat huiselijk geweld niet normaal is. Het taboe wordt doorbroken en is onderwerp van gesprek in het onderwijs, bij welzijnsorganisaties, de huisarts, bij de jeugdgezondheidszorg etc.
- 2 Kinderen, jongeren en volwassenen zijn zich bewust van wat acceptabel is, hoe daarin te handelen en bij wie ze terecht kunnen voor steun.
- 3 Professionals en vrijwilligers kennen de risicofactoren van huiselijk geweld bij specifieke omstandigheden en de risicogroepen. Zij gebruiken deze kennis bij preventie, vroegsignalering en interventies.

Aandachtspunten

- *Het bespreekbaar maken van huiselijk geweld*
Preventie kan door het bespreekbaar maken van het huiselijk geweld, kleinschalig en zoveel mogelijk vanuit een positieve insteek. Bijvoorbeeld door zelforganisaties (initiatieven van burgers) huiskamergesprekken te laten organiseren over thema's die van belang zijn voor gezinnen, zoals opvoeding en mantelzorg of door voorlichting door ervaringsdeskundigen of theater op scholen zodat kinderen leren dat geweld in huiselijke kring niet normaal is.
- *Breng focus aan binnen preventie: risicogroepen en risicofactoren*
Er moet worden ingezet op risicogroepen en op risicosituaties. Belangrijke risicogroepen zijn kinderen betrokken bij een vechtscheiding, volwassenen die zelf slachtoffer zijn geweest van kindermishandeling, ouderen in een sterke afhankelijkheidsrelatie, mensen met een licht verstandelijke beperking. En risicofactoren zoals het hebben van schulden, armoede, vechtscheidingen, culturele en religieuze risicopraktijken zoals eerwraak, huwelijksdwang, e.d. De professionals hebben kennis over risicogroepen en -factoren nodig om doelgerichte preventie activiteiten op te zetten.
- *Inzet van ervaringsdeskundigen en lotgenoten*
Maak meer gebruik van de ervaring en kennis van ervaringsdeskundigen en lotgenoten voor kennisoverdracht en bewustwording. Dit verlaagt de drempel om erover te praten of actie te ondernemen.
- *Deel je aanpak en wissel ervaringen uit.*
Er zijn initiatieven ontwikkeld die aansluiten bij de plaatselijke situatie of specifieke doelgroepen. Het is belangrijk dat zij gebruik maken van elkaars kennis en ervaring, door informatie te delen en samen op zoek te gaan naar verdieping en gezamenlijke scholing.

2. Ontwikkelopgaven vroegsignalering

Wat is vroegsignalering?

Vroegsignalering is het signaleren van risicofactoren die kunnen leiden tot zorgwekkende relaties of opvoedingssituaties, zoals schulden, criminaliteit, sociale isolatie en verslaving. Het tijdig opmerken van risico's en daarop acteren, kan ernstige problemen voorkomen. Indien er reeds sprake is van huiselijk geweld, dan is het van belang om de situatie zo kort mogelijk te laten duren. Het risico op escalatie en trauma's is dan kleiner. Lichtere vormen van ondersteuning en begeleiding kunnen een kostbaar beroep op zwaardere zorg en contact met justitie voorkomen.

Resultaten in 2022

- 1 Naasten, betrokkenen en omstanders van huiselijk geweld weten wat ze zelf kunnen doen, met welke instanties en professionals ze zorgen kunnen delen en wanneer ze wat moeten melden.
- 2 Vrijwilligers en professionals zijn bekwaam om te signaleren en om met signalen rond huiselijk geweld om te gaan. Zij kunnen deze bespreken en vervolgstappen nemen als dat nodig is.
- 3 Kennis, kunde en vaardigheden van professionals en vrijwilligers wordt blijvend versterkt.
- 4 De aangescherpte meldcode is geïmplementeerd en wordt gebruikt. Vrijwilligers en professionals weten waar en wanneer ze wat kunnen melden.
- 5 De gehele keten (formeel, informeel, regionaal, lokaal) ondersteunt Veilig Thuis Haaglanden in haar radarfunctie¹⁹.
- 6 Gemiddeld wordt geweld sneller voor de eerste keer gemeld bij Veilig Thuis Haaglanden²⁰.

Aandachtspunten

- *Betrekken van naasten, betrokkenen en omstanders*
Betrek een brede groep van informele en formele organisaties bij vroegsignalering. Denk aan peergroepen, rolmodellen, moskeeën, kerken, zelforganisaties²¹, sportverenigingen, scholen, huisartsen, specialisten, fysiotherapeuten, maatschappelijk werk, maar ook aan minder voor de hand liggende partijen zoals de notaris, de tandarts, de mondhygiënist en de kapper.
- *Inzet van vrijwilligers en lotgenoten*
Vrijwilligers en lotgenoten vervullen vaak de rol van vertrouwenspersoon. Betrek hen bij het implementatietraject van de aangescherpte meldcode huiselijk geweld. Dit slaat een brug tussen formele en informele zorg.
- *Afspraken over continue inzet op scholing, training en begeleiding*
Alle organisaties en de gemeenten erkennen de noodzaak van doorlopende scholing, training en begeleiding van professionals en vrijwilligers voor de aanpak van huiselijk geweld en faciliteren dit ook. Voorbeelden zijn scholing rond het gebruik van de meldcode, het werken met Signs of Safety en inzet van aandachtsfunctionarissen als expert in een organisatie. Voor het scholingsprogramma kunnen de organisaties criteria gebruiken uit landelijke programma's, zoals 'Zorg voor de Jeugd' en 'Complexe scheidingen'²². Deze criteria beschrijven wat werkt bij lokale teams en basisjeugdhulp.

¹⁹ Radarfunctie van Veilig Thuis omvat (1) het vastleggen van signalen van huiselijk geweld door Veilig Thuis en het duiden en wegen van de aard en ernst van de problematiek, (2) het terugkoppelen van de beoordeling aan de melder en het met de melder beoordelen welke interventie noodzakelijk is, (3) signalen en meldingen vergelijken met informatie uit eerdere meldingen, (4) het monitoren van de ontwikkeling van de problematiek en veiligheid in een casus over een langere periode om te bezien of de geformuleerde veiligheidsvoorwaarden ook daadwerkelijk leiden tot veiligheid (zie ook advies Aanscherping en verbetering meldcode en werkwijze Veilig Thuis, Jan-Dirk Sprokkereef, 2016 en factsheet Radarfunctie Veilig Thuis, VNG).

²⁰ Zie p.42 Actieprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' (2018) van VWS, JenV en VNG.

²¹ Een vorm/organisatie waarin burgers zelf initiatieven nemen en die gericht zijn op het verbeteren van de kwaliteit van hun eigen leven en dat van hun (directe) omgeving. Voor meer informatie zie: <https://www.movisie.nl/publicatie/ruimte-zelforganisaties>

²² Zie ook Actieprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' (2018) van VWS, JenV en VNG.

- *Scholingsaanbod is gericht op risicofactoren en handelingsbekwaamheid*
Het is belangrijk dat vrijwilligers en professionals inzicht krijgen in de belangrijkste risicofactoren van huiselijk geweld, zoals schulden en sociale isolatie. Hoe zijn deze van invloed en hoe kunnen ze tot geweld leiden? Op tijd signaleren en ernaar handelen is essentieel om (erger) geweld en de inzet van zwaardere hulp te voorkomen.
- *Werken aan vertrouwen*
Professionals en vrijwilligers moeten zich bewust zijn van de noodzaak van het bieden van voldoende veiligheid voor mogelijke slachtoffers/plegers, zodat zij open durven te staan voor een gesprek over huiselijk geweld. Het inzetten van ervaringsdeskundigen kan hierbij helpen.
- *Aanscherping meldcode*
Per 1 januari 2019 moet er worden gewerkt met de aangescherpte meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling. De beroepsgroepen hebben ieder een eigen afwegingskader aan de hand waarvan ernstige signalen of vermoedens van huiselijk geweld worden gemeld bij Veilig Thuis. De adequate invoering en het gebruik van de aangescherpte meldcode vraagt extra inzet van ketenpartners en van Veilig Thuis. Het is van belang om de komende jaren te volgen of de aanscherpte meldcode goed uitvoerbaar blijft, zodat er, indien nodig, op tijd kan worden ingegrepen.
Daarnaast is het belangrijk om de verschillende beroepsgroepen en professionals bekend te maken met de aanscherping van de meldcode en het gebruik van het afwegingskader. Hiervoor worden afstemmings- en informatiebijeenkomsten georganiseerd. Hierbij kunnen ook de aandachtsfunctionarissen een rol spelen. Dit ook in navolging van het onderzoek dat in de regio Haaglanden is uitgevoerd naar de borging en implementatie van de meldcode.

3. Ontwikkelopgaven advies en melding

Wanneer advies en wanneer melding?

Bij een vermoeden van huiselijk geweld kan iemand advies vragen, bijvoorbeeld bij een lokaal team of bij Veilig Thuis. Besproken wordt welke mogelijkheden er zijn om vanuit de adviesvrager de situatie aan te pakken. Veilig Thuis kan daarbij de adviesvragers ondersteunen²³: in de voorbereiding en/of tijdens de gesprekken met directbetrokkenen of bij het opstellen of bespreken van een veiligheidsplan. Een advies kan leiden tot een melding, omdat er sprake is van acute of structurele onveiligheid. De situatie wordt dan geregistreerd in het systeem zodat de melding op 'de radar' komt en Veilig Thuis een veiligheidsbeoordeling doet en een inschatting kan maken van de acute en structurele onveiligheid. Als de adviesvrager de situatie niet adequaat kan aanpakken (hulp is niet toereikend of betrokkenen willen de hulp niet) neemt veilig Thuis de verantwoordelijkheid voor het zicht op veiligheid over én kan Veilig Thuis signalen uit verschillende bronnen verbinden met de melding. Ook burgers en professionals kunnen—naast advies- Veilig Thuis vragen om een melding te doen en deze te laten registreren in het systeem zodat 'de melding' op de radar' komt en Veilig Thuis een veiligheidsbeoordeling doet[4]. Het vervolgtraject is gericht op directe en stabiele veiligheid en herstel van schade bij directbetrokkene(n).

Resultaten in 2022

1. De verschillende beroepsgroepen passen hun afwegingskader meldcode effectief toe, zodat Veilig Thuis Haaglanden alleen de meldingen krijgt die daar horen.

²³ Zie Handelingsprotocol Veilig Thuis 2019

2. Er zijn evidence based instrumenten, expertise en capaciteit beschikbaar voor het lokale veld om, samen met Veilig Thuis Haaglanden, de doelgroep die niet open staat voor hulp, te motiveren om toch hulp te aanvaarden.
3. Er is duidelijke afstemming tussen lokale teams, Veilig Thuis Haaglanden en andere ketenpartners over het inzetten van hulp en ondersteuning bij signalen van huiselijk geweld.

Aandachtspunten

- *Meldingen door de politie*
Het grootste aantal meldingen komt van politie Haaglanden (circa 75%). Momenteel maken politie en Veilig Thuis Haaglanden afspraken om de kwaliteit van de meldingen te verbeteren.
- *Parallele aanpak/tweesporenbeleid*
Parallel aan het doen van een melding bij Veilig Thuis Haaglanden, is het goed om direct te starten met hulpverlening en/of ondersteuning vanuit een lokaal team, opvangorganisatie of andere (vrijwilligers)organisatie.
- *Outreaching werken door Veilig Thuis Haaglanden*
Om adequaat om te gaan met signalen en om de urgentie ervan in te kunnen schatten, hanteert Veilig Thuis Haaglanden een outreachende aanpak. Dat betekent dat medewerkers van Veilig Thuis Haaglanden, samen met medewerkers van bijvoorbeeld lokale teams, met een gezin in gesprek gaan. Deze aanpak kan mensen die eigenlijk niet gemotiveerd zijn voor vrijwillige hulp, stimuleren om toch mee te werken. Daarnaast noemen ketenpartners ‘bemoeizorg’²⁴ als mogelijkheid voor het vroegtijdig anticiperen op risicofactoren en voor het motiveren van gezinnen om hulp te aanvaarden.

4. Ontwikkelopgaven interventies

Wat zijn interventies?

Interventies omvatten alle vormen van zorg, ondersteuning en opvang en zijn gericht op:

- Het verbeteren van de systeemrelaties (relaties in het gezin en direct betrokkenen).
- Het verbeteren van het welbevinden van betrokkenen.
- Het stoppen van geweld.
- Het voorkomen van herhaling van geweld (recidive).

Soms is de nood acuut en is een snelle oplossing (en opvang) noodzakelijk. Meestal zijn langdurige zorg en ondersteuning nodig om geweld duurzaam te stoppen. In de aanpak ‘Veiligheid eerst, dan risicogestuurde en op herstelgerichte zorg’ van S. van Arum en L. Vogtländer²⁵ wordt daar uitwerking aan gegeven. Deze aanpak wordt door de VNG en GGD Nederland onderschreven. Kern van de visie is “dat samenwerking voorop staat en dat die in de eerste plaats gericht moet zijn op het werken aan directe veiligheid en pas daarna gericht kan worden op het aanpakken van de oorzaken die ten grondslag liggen aan de onveiligheid. Dit laatste wordt risicogestuurde zorg genoemd en moet leiden tot duurzame veiligheid. Dit legt de basis voor het werken aan herstel. Ervaringen van geweld en ernstige onveiligheid binnen vertrouwensrelaties leiden tot interpersoonlijk trauma en zijn per definitie schadelijk. Als dit traumatische herinneringen tot gevolg heeft die zich aan kind, jongere of

²⁴ Bemoeizorg is een interventie die wordt ingezet als via de reguliere contacten van de jeugdgezondheidszorg (jgz) geen werkbaar contact met het gezin tot stand is gekomen. Het is een actieve, outreachende werkwijze, waarbij de jgz-medewerker zelf initiatieven richting gezinnen neemt die daar niet om gevraagd hebben.

²⁵ Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg. Een duurzame visie op ketenzorg bij kindermishandeling, huiselijk geweld en seksueel misbruik en de centrale rol hierbij van het triage-instrument Veilig Thuis, Van L. Vogtländer & S. van Arum, mei 2016

volwassene blijven opdringen is een individuele traumabehandeling volgens de richtlijnen nodig. Door gefaseerd te werken wordt het natuurlijke herstelproces van het gezin in de tijd ondersteund en gevolgd. Tevens biedt het de professionals overzicht en rust gedurende het proces van hulpverlening.”

Resultaten in 2022

- 1 De ketenpartners op het gebied van huiselijk geweld werken systeemgericht en multidisciplinair samen en doen dit zolang het nodig is. Hierbij worden zo veel mogelijk evidence based methodieken gebruikt.
- 2 Het is duidelijk wat casusregie is en wie de regisseur is.
- 3 De aanpak ‘Veiligheid eerst, dan risicogestuurde en op herstelgerichte zorg’ is ingevoerd en wordt voortdurend verbeterd.
- 4 Slachtoffers en plegers van huiselijk geweld wordt een traumascreening geboden met een daarop aansluitend behandelaanbod.
- 5 De MDA++-aanpak voor acuut gevaarlijke en structureel onveilige situaties is ontwikkeld en duidelijk belegd. Er wordt voortdurend gewerkt aan kennisontwikkeling in de samenwerking en aanpak. MDA++ wordt alleen ingezet voor de zwaarste casuïstiek. Bij acuut gevaarlijke casussen vindt forensisch onderzoek plaats en wordt er traumabehandeling ingezet.

Aandachtspunten

- *Inzet van bestaande interventies en mogelijkheden*
Formele en informele organisaties in de regio hebben veel kennis en kunde die anders en beter ingezet en gebruikt kan worden. Ook kan het gaan om al beschikbare werkwijzen, interventies en instrumenten als ‘één plan, één gezin, één regisseur’, een multidisciplinaire aanpak, de Veilig Verder Teams, het huisverbod, de jeugdbeschermingstafel en het escalatieteam. Deze instrumenten en interventies moeten breder geïmplementeerd en waar nodig doorontwikkeld worden. Er is ook ruimte nodig om nieuwe interventies te ontwikkelen. Er is behoefte aan het ontwikkelen van een aanpak voor zorgmijdende personen en gezinnen en van een maatwerk aanpak voor specifieke risicogroepen, zoals mensen met een licht verstandelijke beperking of verslaafden. Denk ook aan het gebruiken van een bestaande overlegstructuur, zoals het Veiligheidshuis Haaglanden voor casussen huiselijk geweld waarbij sprake is van verbinding tussen zorg en straf.
- *Zorg zo lang als nodig*
Ketenpartners vragen nadrukkelijk om langere begeleidings- en ondersteuningstrajecten voor gezinnen. Zo kunnen vrijwilligers en professionals vroegtijdig terugval en oplopende spanningen in de relatie signaleren. De lengte van een traject hangt af van wat nodig is en kan vaak niet vooraf worden bepaald. De financiering van interventies/zorgaanbod dient hierop te worden afgestemd. Het is belangrijk om een mix te realiseren van formele en informele ondersteuning en pas met ondersteuning te stoppen als iemand in de omgeving van het slachtoffer of de pleger hem of haar in het oog kan houden. Ondersteuning kan na verloop van tijd overgaan in een waakvlamfunctie, waarmee tijdig wordt gesignaleerd of er sprake is van terugval en of de situatie wederom uit de hand dreigt te lopen.
- *Trauma’s*
Trauma’s bij slachtoffers en plegers worden nog niet voldoende herkend. Vaak wordt de schade van huiselijk geweld pas veel later duidelijk, bij kinderen soms pas als ze volwassen zijn. Daarom wordt het de norm dat slachtoffers en plegers van huiselijk geweld een traumascreening krijgen, met een aansluitend behandelaanbod.²⁶ Het is de taak van gemeenten om te sturen op het tijdig

²⁶ Zie Actieprogramma ‘Geweld hoort nergens thuis’, Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling, p.28

herkennen van trauma's en het bieden van een behandelaanbod voor jeugd. Voor volwassenen loopt de zorg via de zorgverzekeringswet. Vanuit het programma 'Geweld hoort nergens thuis' wordt gemonitord of traumascreening en het traumabehandelaanbod worden ingezet.

- *Werken zonder schotten*

Het is belangrijk om opnieuw te kijken naar de schotten en protocollen binnen en tussen de verschillende organisaties in de keten, die belemmerend kunnen zijn voor een goede overdracht van taken en voor onderlinge samenwerking. Ook moeten de inkoopssystemen en -voorwaarden op elkaar zijn afgestemd en ondersteunend zijn aan multidisciplinair en systeemgericht werken.

5. Ontwikkelopgaven monitoring

Wat is monitoring?

Monitoring omvat zowel het volgen van een casus als het volgen van de samenwerking in de keten om te zien of het resultaat wordt behaald en de aanpak en samenwerking –indien nodig- bij te sturen.

Resultaten in 2022

- 1 Ketenpartners hebben zicht op de impact van de inzet van maatregelen en aanpakken van betrokken organisaties, professionals en overheden. Voor de keten is een monitoringsysteem ontwikkeld, getest en ingevoerd.
- 2 Informatie vanuit de radar- en monitorfunctie wordt omgezet in kennis om ketensamenwerking te verbeteren (proces en efficiëntie) én om meer inzicht te krijgen in de effectiviteit van de maatregelen voor risicosituaties en risicodoeleinden.

Aandachtspunten

- *Radar- en monitorfunctie Veilig Thuis*

De radarfunctie van Veilig Thuis moet per 1 januari 2019 zijn geïmplementeerd. Veilig Thuis speelt vanaf dan een actieve rol in het monitoren van veiligheid bij casuïstiek. Het is noodzakelijk dat deze informatie van Veilig Thuis Haaglanden wordt gecombineerd met de monitorgegevens over samenwerking in de keten die de gemeenten nu al verzamelen. Het gaat dan om de inzet die is gepleegd en wat die aanpak opleverde.

- *Aansluiten bij actieprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' voor wat betreft monitoring, onderzoek en kennis*

Onderdeel van het actieprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' is het ontwikkelen van een effectmonitor om inzicht te krijgen in de impact van het handelen. Daarmee maken betrokken partijen inzichtelijk of ze met elkaar op de juiste weg zijn en daadwerkelijk verschil maken in de levens van mensen. De monitor beoogt de veranderstrategie van dit programma te ondersteunen: de omslag naar nog meer systeemgericht en multidisciplinair werken.

Daarnaast krijgen we door aansluiting bij het landelijk actieprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' ook toegang tot opbrengsten uit het landelijk onderzoeksprogramma. Dit onderzoeksprogramma beoogt komende periode (1) in de regio's kennis in te brengen over effectieve aanpakken huiselijk geweld, (2) een kennisprogramma op te leveren vanuit de kennisbehoeften van professionals: over o.a. risicofactoren, effectieve interventies, meldingsbereidheid, deskundigheidsbevordering en (3) een outcome-monitoring te ontwikkelen om te kunnen meten wat nu wezenlijk het verschil maakt bij de aanpak van huiselijk geweld in de levens van de mensen die het raakt.

- *Betrek netwerk (blijvend) bij monitoring*

Gebruik informatie vanuit de betrokkene zelf en vanuit zijn of haar netwerk. Zij kunnen vertellen hoe de aanpak bijdroeg aan de duurzame veiligheid in de systeemrelaties. Deze informatie is belangrijk om een beeld over langere tijd te krijgen. Het netwerk blijft vaak langer betrokken bij de persoon en het gezin dan de professionals.

- *ICT en privacy*
Doordat organisaties verschillende ICT-systemen gebruiken, is monitoring van de keten lastiger. Daarnaast ervaren professionals belemmeringen in de huidige privacywetgeving.

6. Ontwikkelopgaven (keten)samenwerking

Het kenmerk van ketensamenwerking is werken aan het bereiken van een gezamenlijk doel. In dit geval is dat het duurzaam stoppen van huiselijk geweld. Organisaties werken samen in de keten huiselijk geweld. Elke organisatie vormt een belangrijke schakel, waarbij Veilig Thuis Haaglanden een bijzondere positie inneemt. Er zijn verschillende ketensamenwerkingen mogelijk, afhankelijk van de problematiek zoals werken in de keten van ouderenmishandeling, loverboys of kindermishandeling. Telkens wordt er met andere organisaties samengewerkt. Het maken van specifieke afspraken over samenwerking in de keten is dan ook essentieel.

Resultaten 2022

- 1 Veilig Thuis Haaglanden is een erkend en goed toegerust expertisecentrum voor de aanpak van huiselijk geweld. Andere organisaties in de keten maken gebruik van de expertise van Veilig Thuis Haaglanden.
- 2 Het is duidelijk aan welke basisvoorwaarden (rollen, taken en verantwoordelijkheden) de lokale teams moeten voldoen in de samenwerking met Veilig Thuis Haaglanden. De basis is op orde, zowel lokaal als regionaal. Daarbij gaat het specifiek om de verantwoordelijkheidsverdeling.
- 3 De ketensamenwerking tussen zorg en veiligheid is zodanig gerealiseerd dat zo dicht mogelijk op een incident én zo kort mogelijk nadat het incident heeft plaatsgevonden, geïntervenieerd kan worden.

Aandachtspunten

- *Wettelijke taak Veilig Thuis Haaglanden*
Veilig Thuis Haaglanden heeft een wettelijke taak. In het geval van wachtlijsten is het in het kader van ketensamenwerking van belang dat Veilig Thuis de ketenpartners hierover tijdig informeert zodat de partners hier zo goed mogelijk op kunnen inspelen.
- *Voorkomen separate aanpak*
Plegers van huiselijk geweld zijn ook regelmatig plegers van geweld in het openbare domein. Het WODC²⁷ doet hier momenteel onderzoek naar. Dit betekent dat het Veiligheidshuis, de lokale Kamers en Veilig Thuis Haaglanden goed met elkaar moeten samenwerken om te voorkomen dat deze zaken op gescheiden tafels worden besproken en om te voorkomen dat separate inzet volgt.
- *Samenwerken keten zorg en straf*
In een integrale en multidisciplinaire aanpak van huiselijk geweld werken zorg- en justitiepartners samen en maken ter plekke een gezamenlijk plan van aanpak. Dat zorgt voor duidelijkheid, efficiëntie, transparantie en het voorkomt dat partijen langs elkaar heen werken of elkaar tegenwerken. Bovendien kunnen zorg, straf en gemeentelijk bestuur elkaar aanvullen en versterken. Zo kan er vanuit straf of bestuur gekeken worden of drang- of dwangmaatregelen mogelijk zijn en dat kan ondersteunend zijn voor hulpverlening aan betrokkenen.

²⁷ Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, ministerie van Justitie en Veiligheid: <https://www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/Recidive-monitor/onderzoek-in-uitvoering/index.aspx>

IV. Leidende principes bij de uitvoering van de regiovisie

De afgelopen jaren gaven gemeenten en ketenpartners samen de aanpak van huiselijk geweld vorm. Dat deden ze vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid en werkwijze voor een succesvolle aanpak van huiselijk geweld. Dit hoofdstuk beschrijft deze aanpak en de nieuwe principes die de komende vier jaren een leidraad vormen voor het samenwerken aan de ontwikkelopgaven.

Iedereen aan zet

Huiselijk geweld vindt vaak plaats buiten ons directe gezichtsveld. Het speelt zich af in de huiselijke en persoonlijke omgeving, waardoor signalen niet altijd naar buiten komen. Het probleem volledig oplossen lukt niet, maar het vermoeden groeit dat de samenleving ook een steentje kan bijdragen aan het stoppen en voorkomen van geweld. Iedereen is hierbij aan zet. Van slachtoffers tot plegers, van professionals tot ervaringsdeskundigen, van vrijwilligers tot burgers. Iedereen wordt gestimuleerd om zijn of haar rol te pakken en gezamenlijk dit probleem terug te dringen.

Versterken netwerk

De eigen kracht van de pleger/het slachtoffer en haar/zijn netwerk en sociale omgeving zijn het startpunt voor de aanpak. Als er een netwerk aanwezig is dan wordt dit betrokken bij de aanpak en ondersteund door professionals, ervaringsdeskundigen en vrijwilligers. Het uitgangspunt is zorgen dat slachtoffer/pleger en het netwerk zoveel als mogelijk in eigen regie oplossingen kunnen zoeken om het probleem duurzaam aan te pakken. Uiteraard zijn er ook situaties waarin mensen geen netwerk hebben. Dan zoeken professionals samen met vrijwilligers naar alternatieve steunnetwerken.

Veiligheid en de vraag 'wat is nodig' zijn leidend in de samenwerking

Huiselijk geweld vraagt om een voortvarende aanpak en een duurzame oplossing. De veiligheid en de vraag 'wat is nodig' staan daarin centraal. Professionals, vrijwilligers en cliënten werken resultaatgericht samen op het gebied van preventie en bieden veiligheid en zorg op maat aan het huishouden. Samen monitoren ze de situatie en werken ze aan concrete en toetsbare doelen en nazorg. Deze doelen zijn altijd leidend in de samenwerking tussen disciplines, professionals, vrijwilligers en verschillende organisaties (zowel formeel als informeel) in de keten. Dit vraagt om lef, reflectie en flexibiliteit van professionals. Soms is het nodig om te handelen buiten het eigen professionele kader, om ruimte te bieden aan een ander –professional, vrijwilliger of cliënt- en taken en rollen te verbinden. Het draait steeds om de vragen 'wat is er nodig en hoe organiseren we dat samen?' Professionals moeten altijd kunnen anticiperen op ontwikkelingen en krijgen hiervoor ook de ruimte. Ze kunnen altijd opschalen als er geen beweging komt in een casus. Het is niet sec samenwerken, maar resultaatgericht samenwerken. Dit door te delen, te leren, open te staan voor mislukkingen, successen en nieuwe inzichten en dat goed te borgen voor de toekomst.

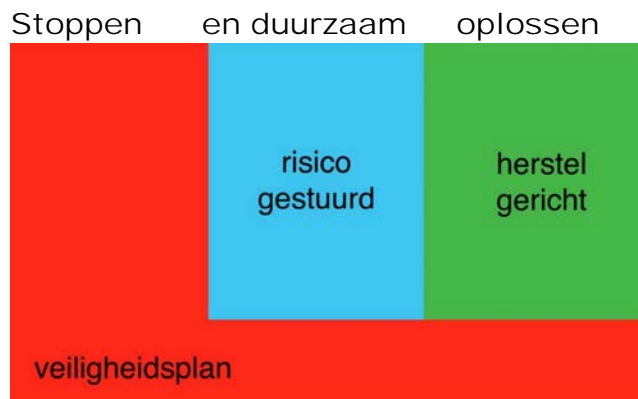
Partnerschap in multidisciplinair en systeemgericht werken

Multidisciplinair en systeemgericht werken is een voorwaarde om huiselijk geweld duurzaam te stoppen. Multidisciplinair werken is het inzetten van de juiste expertise en het gebruiken van verschillende deskundigheden om tot een oplossing te komen. Denk aan maatschappelijke ondersteuning, zorgpartners, justitiepartners en onderwijsinstellingen. Dit betekent partnerschap vanuit vertrouwen en kunnen rekenen op ieders bijdrage aan het plan van aanpak. De ondersteuning richt zich niet alleen op het slachtoffer, maar op het gehele systeem om de veiligheid te herstellen. Gezinsleden, overige familieleden, de burens of de school worden ingeschakeld. Systeemgericht werken vraagt alertheid en inbreng van verschillende partijen en goed partnerschap.

Continuïteit in zorg en ondersteuning door ketensamenwerking

Het ontbreken van continuïteit in zorg en ondersteuning is een risicofactor voor terugval. Het ontbreken van continuïteit is bijvoorbeeld het inzetten van alleen maar deeloplossingen, geen passende volgtijdelijke interventies, geen tijdige overdracht, geen snelle schakeling tussen disciplines

en organisaties en geen soepel en snel verloop van melding naar zorg. Verbetering van continuïteit en het waarborgen van veiligheid kunnen de samenwerkingspartners organiseren via een gefaseerde ketensamenwerking, zoals beschreven in het visiedocument 'Eerst samenwerken voor veiligheid dan samenwerken voor risicogestuurde zorg' van L. Vogtländer en S. van Arum.

Lerend netwerk

Het is belangrijk dat professionals en vrijwilligers elkaar kennen, weten wat ze aan elkaar hebben en dezelfde taal spreken. Professionals (en vrijwilligers) van de verschillende ketenpartners willen –aan de hand van casuïstiek - gezamenlijk leren en ontwikkelen. Ervaringsdeskundigen spelen hierbij een rol. De bijeenkomsten over de regiovisie gaven daar een nieuwe impuls aan. Veel ketenpartners gaven aan veel waarde te hechten aan dergelijke bijeenkomsten. De centrumgemeenten nemen het voortouw in het opzetten van een lerend netwerk van professionals (en vrijwilligers) van ketenpartners. Hierbij kan de regio gebruik maken van de ondersteuning van het landelijk actieprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' als het gaat om het leren van andere regio's. Onderdeel van het landelijk programma is het delen van effectieve werkwijzen, het stimuleren en ondersteunen van regio's in het uitvoeren van het eigen actieplan.

De Regiovisie en de aanpak wordt bestuurlijk gedragen

Bestuurlijk draagvlak en aandacht voor het onderwerp zijn onmisbaar voor een succesvolle aanpak. Dit is een opgave voor de lange termijn en voor de gehele samenleving, waarvoor de inzet van alle beschikbare kennis en expertise nodig is. Om te zorgen dat de aandacht voor huiselijk geweld blijft, wordt er een regionaal platform ingericht. Hierbij kan worden voortgebouwd op de jarenlange samenwerking die we in Haaglanden hebben met het netwerkoverleg Geweld in afhankelijkheidsrelaties. Dit platform volgt en stimuleert de uitvoering van deze regiovisie en van het landelijk programma 'Geweld hoort nergens thuis'. Het draagt ook bij aan de randvoorwaarden voor de uitvoering ervan. Denk aan het toerusten van professionals en vrijwilligers met kennis en handelingsvaardigheden en het faciliteren van professionals, vrijwilligers en lotgenoten/ervaringsdeskundigen door bestuur en management van gemeenten en partnerorganisaties. Zo kunnen zij de ruimte nemen om multidisciplinair en systeemgericht samen te werken.

Inzet landelijk programma 'Geweld hoort nergens thuis'

De regiovisie sluit goed aan bij het landelijk programma 'Geweld hoort nergens thuis'. De thema's van dit programma (eerder en beter in beeld, stoppen van geweld en specifieke groepen) zijn verdisconteerd in deze regiovisie. Het programma biedt de regio de mogelijkheid om ondersteuning te krijgen bij de uitvoering van deze regiovisie, onder meer door gebruik te maken van kennis en ervaring vanuit de landelijke monitor-, onderzoeks- en kennisprogramma's en kennisuitwisseling met andere regio's. Dit laatste is in de vorm van leerkringen, trainingen rond multidisciplinair werken en de financiering van een regionaal programmamanager.

V. Financiën

De financiële middelen die we als gemeenten in Haaglanden inzetten op de aanpak van huiselijk geweld zijn deels lokale middelen (inzet van lokale teams, middelen die we inzetten voor bijvoorbeeld de inzet van tweedelijns jeugdhulp, etc.) en middelen die we regionaal inzetten.

De financiële paragraaf behorende bij de regiovisie richt zich op de middelen die we *regionaal* inzetten. Deze paragraaf is opgebouwd uit twee componenten:

- ✓ de DUVO-middelen (Decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang) en
- ✓ een bijdrage ad € 0,30 per inwoner van iedere regiogemeente.

Daarbij hebben we de financiële inzet opgebouwd volgens de ontwikkelopgaven zoals gedefinieerd in de regiovisie:

- ✓ Preventie en vroegsignalering
- ✓ Advies en melding
- ✓ Interventies
- ✓ Monitoring
- ✓ Ketensamenwerking

Baten	Decentralisatieuitkering VO 2018 - 2022 (bron; septembercircularre 2018)							
	2019		2020		2021		2022	
	Den Haag	Delft	Den Haag	Delft	Den Haag	Delft	Den Haag	Delft
Landelijke taken Den Haag	860.000		860.000		860.000		860.000	
Overig DUVO:								
Ongedocumenteerden (dec.-circularre)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Ophoging AWBZ	12.181	9.943	12.181	9.943	12.181	9.943	12.181	9.943
Meldcode/radarfunctie	2.334.537	474.906	2.458.173	500.057	2.807.262	571.071	2.807.262	571.071
Projectleider GHNT (dec.-circularre)	75.000	75.000	75.000	75.000	75.000	75.000		
Pilot projecten	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Overig DUVO	8.201.690	1.668.439	8.201.690	1.668.439	8.201.690	1.668.439	8.201.690	1.668.439
Totaal DUVO	11.483.408	2.228.288	11.607.044	2.253.439	11.956.133	2.324.453	11.881.133	2.249.453
Bijdrage regiogemeenten €0,30/inw.	85.000	54.000	85.000	54.000	85.000	54.000	85.000	54.000
Bijdrage DH/Delft €0,30/inw.	160.000	30.000	160.000	30.000	160.000	30.000	160.000	30.000
Totaal	11.728.408	2.312.288	11.852.044	2.337.439	12.201.133	2.408.453	12.126.133	2.333.453
Lasten	Regiovisie 2019 - 2022							
	2019		2020		2021		2022	
	Den Haag	Delft	Den Haag	Delft	Den Haag	Delft	Den Haag	Delft
Landelijke taken Den Haag	860.000		860.000		860.000		860.000	
Preventie en vroegsignalering	344.294	70.272	344.294	70.272	344.294	70.272	344.294	70.272
Advies en Melding:								
Veilig Thuis (Steunpunt HG)	2.152.000	415.500	2.152.000	415.500	2.152.000	415.500	2.152.000	415.500
Meldcode en radarfunctie	2.334.537	474.906	2.458.173	500.057	2.807.262	571.071	2.807.262	571.071
Interventies:								
Residentiële opvang en ambulante hulp	4.400.000	881.610	4.400.000	881.610	4.400.000	881.610	4.400.000	881.610
Tijdelijk Huisverbod/Piketdienst	775.577	200.000	775.577	200.000	775.577	200.000	775.577	200.000
GGZ hulp aan kinderen bij HG		34.000		34.000		34.000		34.000
Ongedocumenteerden	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
MDA++	400.000	131.000	400.000	131.000	400.000	131.000	400.000	131.000
Centrum Seksueel geweld (MDA++)	87.000	30.000	87.000	30.000	87.000	30.000	87.000	30.000
Monitoring: Onderzoek en kennis	80.000		80.000		80.000		80.000	
Ketensamenwerking:								
Pilot projecten (landelijk)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Projecten binnen de keten	220.000		220.000		220.000		220.000	
Projectleider programma GHNT	75.000	75.000	75.000	75.000	75.000	75.000		
Totaal	11.728.408	2.312.288	11.852.044	2.337.439	12.201.133	2.408.453	12.126.133	2.333.453

Hierbij realiseren we ons dat de financiële middelen beperkt zijn. Voor de uitvoering van deze regiovisie geldt dan ook de afspraak dat het financieel kader, zoals opgenomen in deze regiovisie,

leidend is. In het bestuurlijk overleg over de regiovisie van 22 februari 2019 is het volgende afgesproken:

- Ten aanzien van de pilot MDA++ zal over twee jaar een herijkingsmoment plaatsvinden, waarna - binnen het financiële kader van de regiovisie - kan worden besloten om de aanpak van MDA++ te verlengen of om deze middelen anders in te zetten;
- Ten aanzien van de extra DUVO-middelen die de centrumgemeenten ontvangen voor de aanscherping van de meldcode geldt dat een groot deel van deze middelen voor Veilig Thuis is bestemd.

Tegelijkertijd is het van belang om te vermelden dat de ambities in deze regiovisie een belangrijke stip zijn op de horizon. Het aanpakken en doorbreken van de spiraal van geweld is een ongelooflijk belangrijke maatschappelijke opgave en daarom is het zo belangrijk dat die stip op de horizon er is.

VI. Tot slot

Bij de aanpak van huiselijk geweld in regio Haaglanden zijn veel mensen uit verschillende sectoren betrokken. Voor het opstellen van de regiovisie voor 2019-2022 is daarom opnieuw gekozen voor een gezamenlijke aanpak. Leden van adviesraden sociaal domein, beleidsmedewerkers, ervaringsdeskundigen en professionals van uitvoeringsorganisaties maken in de toekomst graag meer tijd en ruimte vrij om elkaar te spreken, te zien, ervaringen uit te wisselen en zo meer duidelijkheid te krijgen over elkaars taken en rollen. Er ligt nu een ambitieuze regiovisie met ontwikkelopgaven waar partijen gezamenlijk uitvoering aan willen geven: een belangrijke commitment om huiselijk geweld in de regio duurzaam te stoppen!

Bijlagen

Bijlage 1 Stand van zaken en gewenste verbeteringen

Deze bijlage geeft een beeld van de huidige stand van zaken van de aanpak van huiselijk geweld in Haaglanden. Ook worden de gewenste verbeteringen aangegeven die de ketenpartners de komende jaren willen doorvoeren.

Stand van zaken

Veel werk is verzet, nu behoefte aan meer focus en meer partnerschap samenwerking

In de afgelopen jaren hebben ketenpartners in de regio veel werk verzet. Denk aan het tot stand komen van de organisatie Veilig Thuis Haaglanden, de deskundigheidsbevordering van het lokale veld, het werken met een meldcode²⁸, het inzetten van aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling en de uitrol van de Signs of Safety²⁹-aanpak in de regio. Er is veel geïnvesteerd in de basisstructuur en de vaardigheden die voor deze aanpak nodig zijn. De regiovisie 2015-2018 vormde een goede basis voor de aanpak van huiselijk geweld in de regio afgelopen jaren. Na een periode van veel initiatieven en inzet op verschillende onderdelen van huiselijk geweld is er nu een uitgesproken behoefte om met meer focus en meer partnerschap in de samenwerking het geweld duurzaam te stoppen.

Stijging van het aantal meldingen bij Veilig Thuis Haaglanden

Zowel landelijk als in regio Haaglanden stijgt het aantal meldingen en adviesvragen rond huiselijk geweld. De druk op de Veilig Thuis-organisaties is groot en Veilig Thuis Haaglanden kan de volumeontwikkeling nauwelijks het hoofd bieden. Via het meerjarenuitvoeringsprogramma Landelijk Netwerk Veilig Thuis streven alle Veilig Thuis-organisaties naar een uniformere en verbeterde werkwijze.

Vorig jaar kwam het grootste aantal meldingen bij Veilig Thuis Haaglanden vanuit de politie Haaglanden (75%³⁰). Het is de vraag of de politie deze meldingen allemaal bij Veilig Thuis Haaglanden had moeten doen, opdat de meldingen ook elders in de keten opgepakt hadden kunnen worden. Daarnaast is er sprake van veel recidive. Veel meldingen komen (meermalen) terug bij Veilig Thuis Haaglanden. Dat komt mede door de wachtlijsten - zowel bij de lokale teams als bij Veilig Thuis Haaglanden - waardoor casussen niet direct worden opgepakt, wat de kans op recidive vergroot. Er is behoefte aan betere afstemming en doorstroom in de keten tussen de politie, Veilig Thuis Haaglanden en de lokale teams.

Veel beleids- en organisatieveranderingen, nieuw en extra personeel

In 2015 ging Veilig Thuis Haaglanden van start en zijn in de gemeenten lokale teams ingericht. Deze ontwikkelingen vragen om voortdurende scholing en training van medewerkers. Daarnaast is de inzet

²⁸ De Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling bepaalt dat organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren in de sectoren onderwijs, gezondheidszorg, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdzorg en justitie een meldcode moeten hebben én het gebruik ervan moeten bevorderen. De meldcode is een stappenplan waarin staat hoe bijvoorbeeld een huisarts, kinderopvangmedewerker, leerkracht of hulpverlener dient om te gaan met het signaleren en melden van (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling.

²⁹ Signs of Safety' is een oplossingsgerichte benadering voor gezinnen waar de veiligheid van een kind een probleem vormt. Het doel van de werkwijze is dat het kind (weer) veilig kan opgroeien in het gezin.

³⁰ Beleidsinformatie Veilig Thuis: stand van zaken in 2017, CBS

van – tijdelijk - nieuw en extra personeel noodzakelijk. Dit kost tijd en geld én doet een beroep op de reguliere inzet van medewerkers. Training en (bij)scholing horen bij de normale bedrijfsvoering, maar niet elke organisatie maakt hiervoor nu structureel (voldoende) tijd en ruimte vrij. Dit zet de continuïteit van goede zorg verder onder druk. Verder zorgt de voortdurende tijdelijke extra inzet voor spanning tussen overeengekomen taken en de realisatie daarvan. Daarnaast is per 1 januari 2019 de meldcode aangescherpt wat naar verwachting tot extra meldingen bij Veilig Thuis zal leiden. Dit, in combinatie met een autonome stijging van het aantal meldingen, leidt tot oplopende wachtlijsten.

Borging meldcode in een ver stadium, maar de verschillen per sector zijn groot

Ongeveer 95% van de professionals is bekend met de huidige meldcode³¹ voor huiselijk geweld. Het gebruik ervan, met name in het onderwijs en in de zorg, ligt beduidend lager. Hoewel 80% aangeeft alert te zijn op signalen van huiselijk geweld, voelt slechts de helft van de professionals zich goed in staat om signalen van huiselijk geweld te herkennen. Professionals in regio Haaglanden weten Veilig Thuis steeds beter te vinden.

De huidige aanpak leidt niet tot het duurzaam doorbreken van geweld

Zowel landelijk als in Haaglanden leeft het besef dat de huidige aanpak niet leidt tot het duurzaam doorbreken van de geweldsspiraal. Veilig Thuis Haaglanden geeft aan dat in 2018 tussen de 30% tot 60% van de instroom recidive is.³² Deze cirkel van terugkerende meldingen is tegengesteld aan het duurzaam doorbreken van geweld. Professionals zijn voor een groot deel bezig met dezelfde en eerdere meldingen. Er is daarom behoefte aan het sneller en effectiever oppakken van hulpvragen.

Gewenste verbeteringen

Risicofactoren beter in beeld

Er wordt steeds meer bekend over risicofactoren van huiselijk geweld. Denk onder andere aan psychische problemen, sociale isolatie, alcohol- en drugsproblematiek, armoede en schulden, criminaliteit en werkloosheid of geen dagbesteding. Het doorbreken van de geweldsspiraal lukt alleen als de onderliggende oorzaken worden aangepakt. Met meer inzicht in de risicofactoren van huiselijk geweld, kunnen professionals het geweld gericht aanpakken. Het werkveld wil de risicofactoren bij de vrijwilligers en professionals in de nulde en eerste lijn³³ beter op het netvlies krijgen. Zo kunnen zij een belangrijke rol spelen in preventie en vroegsignalering en in de geboden hulp en ondersteuning.

Specifieke risicogroepen

Bij bepaalde groepen, zoals ouderen en mensen met een licht verstandelijke beperking, gelden specifieke risicofactoren die tot geweld kunnen leiden. Als die factoren bekend zijn, kan (potentieel) geweld eerder opgemerkt en bespreekbaar worden gemaakt en zo worden voorkomen. Hierbij is het eigen netwerk als de sociale omgeving van mensen cruciaal, net als de organisaties en verenigingen waarin zij actief zijn. Denk aan (migranten)zelforganisaties, sportverenigingen, moskeeën, kerken, maar ook scholen en zorgvoorzieningen. Het is van belang dat de omgeving kennis opdoet over risicofactoren en handelingsbekwaam wordt. Zij speelt een belangrijke rol in signalering en

³¹ Uit: Evaluatie Meldcode Haaglanden: op naar het volgende station!, juli 2018, van Public Result.

³² Vergelijking van gegeven met andere Veilig Thuis organisaties is nog niet goed mogelijk gebleken. De ministeries van VWS en JenV, de VNG en het Landelijk Netwerk Veilig Thuis voeren een verbetertraject uit om tegemoet te komen aan de behoefte aan vergelijkbare cijfers. Bron: Beleidsinformatie Veilig Thuis: stand van zaken in 2017, CBS.

³³ De zgn. nuldelijn is informeel welzijn, zorg, sport en recreatie, vrijwilligersorganisaties, zelfhulp, lotgenoten, ontmoeting. De zgn. eerstelijns zijn de professionals in zorg en veiligheid (huisarts, thuiszorg, wijkverpleegkundige, wijkagent, kinderdagverblijf, opvang) en welzijn (ondersteuning, begeleiding en hulp).

ondersteuning bij de aanpak of het hulptraject. Het is de taak van de omgeving om alert te zijn op een mogelijke terugval.

De diversiteit aan cliënten is groot, in leeftijd, godsdienst, levensovertuiging, sociaaleconomische status, herkomst, verstandelijke of fysieke beperking, sekse, seksuele voorkeur en de samenstelling van het huishouden. Hiervoor moet aandacht zijn tijdens de analyse van de problematiek en het opstellen van een plan van aanpak in samenspraak met het huishouden. Professionals moeten cultuursensitief zijn en kennis hebben van diversiteit. Meer maatwerk is nodig en dat moet lokaal en bovenregionaal worden vormgegeven.

Meer aandacht en inzet voor preventie noodzakelijk

Het is essentieel dat de samenleving weet dat geweld niet normaal is en dat mensen in actie moeten komen bij vermoedens en signalen van huiselijk geweld. Er is een grotere investering nodig in preventie en daarmee in het voorkomen van geweld. Deze problematiek vraagt om blijvende aandacht, algemene voorlichting en het gericht bespreekbaar maken van huiselijk geweld met, voor en door burgers en (potentiële) slachtoffers en plegers. Ook hebben vrijwilligers en informele organisaties meer handvatten nodig op het gebied van (vroeg)signalering en het vergroten van actiegerichtheid, zodat zij signalen doorgeven aan de juiste instanties en professionals.

Werken aan duurzame veiligheid

Na een melding staat het zo snel mogelijk realiseren van veiligheid voorop. Inzet is erop gericht om de veiligheid duurzaam terug te brengen en daarmee uiteindelijk het geweld duurzaam te stoppen.

Daarvoor is het volgende nodig:

- Risicogestuurde zorg: werken aan de onderliggende oorzaken van het geweld, in beeld brengen van en sturen op de risicofactoren in het huishouden of de situatie.
- Aansluiten bij de eigen kracht en het betrekken van de sociale omgeving en het eigen netwerk (wat niet altijd voorhanden is).
- Inzetten op het gebruik van effectieve instrumenten, methodieken en werkwijzen en inzet op langere ondersteuning en nazorg. Dit om herhaling te voorkomen. Er zijn verschillende aanpakken en methodieken beschikbaar en toepasbaar (huisverbod, jeugdbeschermingstafels, escalatieteam), maar die kunnen gericht worden gebruikt. Om deze interventies te leren kennen en te leren benutten is meer tijd en ruimte nodig.
- Herstelgerichte zorg: deze zorg is gericht op ontwikkeling, herstel en het participeren van alle gezinsleden.
- Werken aan duurzame veiligheid kan alleen als er zo min mogelijk tijd zit tussen het huiselijk geweld en de start van de hulpverlening. De route van hulpverlening moet dan ook kort na het huiselijk geweld worden besproken met dader en slachtoffer en snel worden opgestart.

Systeemgerichte en multidisciplinaire aanpak voor een langere periode

Voor alle casussen van huiselijk geweld is voor een langere periode een aanpak nodig is die niet alleen naar de pleger of het slachtoffer kijkt maar naar het gezin en direct betrokkenen (systeem). Daarnaast is het nodig dat vanuit verschillende vakgebieden (disciplines, zoals maatschappelijke ondersteuning, zorg, justitie en onderwijsinstellingen) wordt samengewerkt om de geweldsspiraal duurzaam te kunnen doorbreken. Door meteen alle partijen bij elkaar te brengen en gezamenlijk de acties te bespreken, voorkomen de partijen gaten en tekortkomingen en is direct helder wie wat gaat doen. Afhankelijk van de zwaarte en de complexiteit van de casuïstiek wordt bij acuut gevaarlijke zaken en

situaties waarin er sprake is van structurele onveiligheid advies aan de leden van het kernteam van MDA++³⁴ gevraagd en wordt er specifieke deskundigheid bij de uitvoering van dat advies ingezet.

Bij ondersteuning voor een langere periode is het van belang om een netwerk rondom een persoon te ontwikkelen waar zij op terug kunnen vallen. In principe stopt de professionele hulp pas als iemand uit de sociale omgeving steun aan het slachtoffer/de plegger kan bieden. Hierbij ligt inzet van familie, vrijwilligers en ervaringsdeskundigen en lotgenotengroepen voor de hand.

Lokaal team als regisseur

De regie op de multidisciplinaire en systeemgerichte aanpak ligt bij de lokale teams. Dit sluit aan bij de rol van de lokale teams, namelijk werken volgens het principe 'één gezin, één plan, één regisseur'. Uiteraard kan in overleg een andere partij regisseur worden. Het werken met 'één gezin, één plan, één regisseur' staat nog in de kinderschoenen en wordt nog niet altijd toegepast. Dit vereist van de lokale teams specialistische kennis en kunde op het gebied van huiselijk geweld. Dit betekent dat in elk lokaal team professionals in staat zijn om -zo nodig outreachend- met betrokkenen het geweld bespreekbaar te maken en te komen tot een veiligheidsplan.

Aandacht voor dwang en drang

Ervaring leert dat slachtoffers en plegers vlak na het geweld het meest bereid zijn om vrijwillig mee te werken aan hulp. Dat betekent dat het lokale veld, of andere hulpverleners, een casus direct moet oppakken, oftewel de crisis als kans benutten. Zodra er enige tijd overheen gaat, dan geven slachtoffers/plegers vaker aan dat ze geen hulpvraag hebben. Het gevolg is dat de lokale teams deze mensen nauwelijks meer ingang krijgen, omdat de hulpvraag de basis voor hun inzet is. Zij hebben in deze situatie onvoldoende middelen en bevoegdheden om tot drang of dwang over te gaan. Het professionele veld heeft daarom grote behoefte aan (nieuwe) handelingsmogelijkheden en wellicht vaardigheden om voor deze groep een passende combinatie van drang en zorg te kunnen inzetten.

³⁴ Het eerste plusje staat voor specialistisch en het tweede plusje staat voor intersectoraal. Het kernteam bestaat uit specialisten op het gebied van huiselijk geweld en er wordt samengewerkt tussen medische discipline, justitie en zorg.

Bijlage 2 Betrokken organisaties

Bij het opstellen van de Regiovisie Aanpak huiselijk geweld Haaglanden 2019-2022 zijn vele organisaties betrokken. Hieronder een overzicht:

Academie voor Herstel en Ervaringsdeskundigheid	Jeugdbeschermingstafel
Adviesraad sociaal domein Delft	Jeugdbescherming West
Adviesraad sociaal domein Midden Delfland	Jeugdformaat
Adviesraad sociaal domein Rijswijk	Jeugdgezondheidszorg ZHW
Adviesraad sociaal domein Westland	Jeugdinterventieteam (JIT)
Adviesraad sociaal domein Zoetermeer	Kinderopvang ZON
Alevitische Culturele Vereniging Dab Der	Kwadraad
Cliëntenraad Sociaal Domein Den Haag	Leger des Heils
Crisis Interventie Team (CIT)	MEE ZH
CJG Den Haag	Middin
COC Haaglanden	Openbaar Ministerie
De Jutters	Participatieraad Leidschendam-Voorburg
De Waag	Perspektief
Delft Support	Politie
Delft voor Elkaar	Reclassering NI
Ervaringsdeskundigen	Raad voor de Kinderbescherming
Gemeente Delft	SafetyNed
Gemeente Pijnacker Nootdorp	Schoolformaat
Gemeente Den Haag	SHOP
Gemeente Leidschendam-Voorburg	Sociaal Kernteam Westland
Gemeente Midden Delfland	Sociaal Wijkteam Bouwlust en Vrederust
Gemeente Rijswijk	Stichting Mooi
Gemeente Wassenaar	Stichting Yasmin
Gemeente Westland	Veilig Thuis Haaglanden
Gemeente Zoetermeer	Veilig Verder Team
GGD Haaglanden	Veiligheidshuis
GGZ Delfland	Vitis Welzijn
Huisartsen	William Schrikker Groep
Iipse de Bruggen	Xtra

Bijlage 3 Cijfers huiselijk geweld

In deze bijlage zijn cijfers opgenomen over het voorkomen van huiselijk geweld landelijk. Daarnaast zijn cijfers opgenomen over de regionale situatie wat betreft het aantal meldingen bij Veilig Thuis, vrouwen/mannenopvang en ambulante ondersteuning en het aantal huisverboden. Waar mogelijk en relevant is onderscheid gemaakt naar de beide sub-regio's DWO en Den Haag. Met een korte tekst worden de cijfers toegelicht om misinterpretatie zo veel mogelijk te voorkomen.

1 Schattingen over prevalentie

Elk jaar zijn er naar schatting in Nederland honderdduizenden gevallen van huiselijk geweld en mishandeling: 120.000 kinderen³⁵, 200.000 volwassenen³⁶ en 170.000 ouderen³⁷.

Er zijn geen schattingen over aantallen per regio. Niet elke direct betrokkene meldt een incident van huiselijk geweld. Veel huiselijk geweld is nog onzichtbaar. Daarom is het onderzoek naar prevalentie ook zo moeilijk en zijn er geen prevalentiecijfers voor regio's; dus ook niet voor regio Haaglanden.

2 Meldingen bij Veilig Thuis

Bij Veilig Thuis Haaglanden (VTH) komen meldingen en adviesvragen binnen. De aantallen zijn sterk afhankelijk van de inzet in de uitvoering, maar ook van publiciteit rondom specifieke onderwerpen.

Een stijging van meldingen of adviesvragen betekent nog niet een stijging van de prevalentie van huiselijk geweld. Een verandering in aantal heeft altijd duiding nodig. Het kan ook gerelateerd zijn aan -meer of minder gebruik of ander gebruik van- registratiesystemen bij politie en VT, maar is ook gerelateerd aan het al dan niet meer melden vanuit de wijkteams door de transitie en transformatie (decentralisering) van het sociaal domein en de sturing daarop of aan meer publiciteit en/of aandacht voor of meer inzet op huiselijk geweld of een vorm daarvan zoals bijvoorbeeld financiële uitbuiting van ouderen of eergelateerd geweld of huwelijksdwang.

Cijfers Veilig Thuis Haaglanden			
Periode	Jaartotaal		
Aantal	2018	2017	verschil
Meldingen	8434	7560	874 (12%)
Adviezen	7408	5574	1839 (33%)

Bij de keuze tussen advies of melding is degene die contact heeft opgenomen met Veilig Thuis bepalend. Veilig Thuis adviseert bij het maken van deze afweging. Het eerste contact leidt tot:

- het geven van advies en ondersteuning van directbetrokkenen en/of professionals, waarna het contact beëindigd wordt. Dat is ook zo in het geval er geen sprake blijkt van huiselijk geweld of
- Het in ontvangst nemen van een melding zodat de melding wordt vastgelegd in het systeem en VT de verantwoordelijkheid krijgt voor het zicht op de veiligheid van de directbetrokkenen. Veilig Thuis komt dan ook in de positie om signalen uit verschillende bronnen te verbinden met de melding en kan zodoende een inschatting maken van de actuele en structurele onveiligheid.

³⁵ Uit een zelfrapportagestudie onder scholieren en een informantenstudie (Alink e.a., 2011)

³⁶ Uit een overkoepelende studie naar prevalentie huiselijk geweld, gebaseerd op zelfrapportage en politiecijfers (Van der Veen en Bogaerts, 2010)

³⁷ Uit de brief van VWS aan de 2^e kamer van 12 juni 2018, betreft Beleidsreactie prevalentieonderzoek ouderenmishandeling. Om een zo goed mogelijk beeld te kunnen schetsen van de prevalentie is in 2017 en 2018 in het onderzoek gebruik gemaakt van een combinatie van verschillende onderzoeksmethoden: representatieve interviews onder ruim 1000 thuiswonende ouderen en een informantenstudie onder 51 professionals.

3 Ambulante hulp en vrouwen/mannenopvang

Residentiele opvang

De opvang voor slachtoffers van geweld in huiselijke kring maakt een belangrijk deel uit van de aanpak van huiselijk geweld. Slachtoffers van huiselijk geweld hebben recht op bescherming en veilige opvang. Dit is vastgelegd in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en ook internationale verdragen roepen hiertoe op. In situaties van huiselijk geweld waarin de veiligheid ernstig in het geding is en vrouwen en mannen met hun kinderen in gevaar zijn, biedt de opvang een veilige omgeving waarin slachtoffers bescherming ondervinden, tot rust kunnen komen en kunnen werken aan hun weerbaarheid en herstel, samen met hun kinderen. Het is daarnaast in het belang van vrouwen en hun kinderen dat de periode in de opvang niet langer duurt dan nodig en dat wanneer de situatie weer voldoende veilig is zij kunnen doorstromen naar een woning³⁸.

Omdat gemeenten op grond van de Wmo verantwoordelijk zijn voor het bieden van opvang, betekent dit ook dat er voldoende plaatsen moeten zijn voor crisisopvang, verspreid over het land. De instellingen voor vrouwenopvang voeren deze opdracht uit en werken daartoe samen in het landelijk stelsel vrouwenopvang. Slachtoffers kunnen uit de regio en elders uit het land in de opvang komen. Dat heeft alles te maken met de ernst van de casus (opvang verder weg om de veiligheid te waarborgen). Landelijk en regionaal staat de residentiële opvang onder druk omdat er voortdurend wachtlijsten zijn en slachtoffers niet opgevangen kunnen worden als het nodig is.

Naast opvang voor slachtoffers van huiselijk geweld bieden de instellingen voor vrouwenopvang ook ambulante begeleiding in de thuissituatie, want niet bij alle slachtoffers is vanwege het veiligheidsrisico opvang nodig. De uitgangspunten zijn vastgelegd in een landelijk beleidskader van de VNG en de Federatie Opvang.

Ambulante hulp

In de afgelopen jaren heeft landelijk een beleidsverandering plaatsgevonden waarin de beweging in gang is gezet om toe te werken naar de inzet van meer ambulante hulpverlening ten opzichte van residentiële opvang en zo kort mogelijke opvang (max. 6 maanden). Opvang wordt slechts geboden indien de veiligheid ernstig in het geding is. Die verandering is ook in Delft en Den Haag doorgevoerd.

- In de Delftse regio wordt opvang geboden voor 11 systemen (met in totaal 23 bedden). Voor crisisopvang zijn 4 bedden beschikbaar. Ambulant worden er jaarlijks 20 trajecten uitgevoerd.
- In centrumregio Den Haag waren dat in 2018 in totaal 81 bedden, waarvan gemiddeld 44 regulier (inclusief gezinnen), 19 jonge moeders, 2 observatieplaatsen voor jonge moeders, 7 plaatsen noodbedden/crisisopvang, 2 ouderenopvang en 7 bedden mannenopvang. Vanuit de DUVO zijn de afgelopen periode ook nog 290 ambulante trajecten van 6 weken vergoed.

Ambulant team huiselijk geweld

Het Ambulant Team Huiselijk Geweld biedt snelle interventies en hulpverlening in gezinnen waar sprake is van huiselijk geweld. De geboden hulpverlening is een kortdurende (6 tot 9 maanden), intensieve, gespecialiseerde en systeemgerichte inzet in gezinnen waar de wens bestaat om het huiselijk geweld te doen stoppen. Het traject is beschikbaar voor bijvoorbeeld cliëntsystemen uit het huisverbod of systemen die door ketenpartners worden doorverwezen. De gezinnen worden veelal aangemeld door Veilig Thuis (veelal de verwijzer) en de sociale (wijk)teams. De begeleiding wordt

³⁸ Geweld hoort nergens thuis, p. 30.

afgestemd op de individuele vraag en behoeften van de cliënten. Centraal staat hierbij om het cliëntensysteem te motiveren tot gedragsverandering en het geven van inzichten ten einde de geweldspiraal te doorbreken.

4 Huisverboden

In geval van huiselijk geweld en kindermishandeling wordt door de burgemeester aan de (vermeende) pleger een verbod opgelegd om 10 dagen zijn of haar woning niet te betreden. Ook mag de uithuisgeplaatste in die periode geen contact leggen met de partner, andere huisgenoten en/of de kinderen. In die 'afkoelingsperiode' wordt de hulpverlening op gang gebracht. De uithuisgeplaatste moet doorgeven waar hij gedurende die tijd gaat wonen en de sleutels van zijn eigen woning inleveren. De Wet Tijdelijk Huisverbod is van toepassing. Overtreding van een opgelegd huisverbod is een strafbaar feit, namelijk huisvredebreuk. Hiervoor is voorlopige hechtenis toegestaan. Uit de DUVO middelen worden de kosten van het casemanagement van een maatschappelijk werker gefinancierd die met de politie aanwezig is vanaf het moment van opleggen van het tijdelijk huisverbod tot aan het opheffen ervan. De casemanager organiseert een netwerkbijeenkomst en stelt een veiligheidsplan op.

Subregio DWO

In 2017 zijn er in totaal 63 huisverboden opgelegd.³⁹

In 2018 zijn er in totaal 63 huisverboden opgelegd .

Subregio Den Haag

In 2017 zijn in totaal 360 huisverboden in de regio opgelegd, waarvan 315 in Den Haag.

In 2018 zijn in totaal 433 huisverboden in de regio opgelegd, waarvan 301 voor Den Haag.

5 Monitoring

Vanuit het landelijk programma 'Geweld hoort nergens thuis' wordt een effectmonitor ingericht met indicatoren waarmee we de impact van de inzet van de betrokken organisaties, professionals en overheden kunnen monitoren en onderzoeken. De inrichting van de effectmonitor en ontwikkeling van indicatoren krijgt een plek in het landelijk onderzoeksprogramma. Voor meer info hierover, zie het actieprogramma van de ministeries van VWS en Rechtsbescherming 'Geweld hoort nergens thuis, Programma aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling', p. 46-47. De ontwikkeling en de toepassing van indicatoren voor deze landelijke monitor hangen samen met de door het rijk beoogde veranderstrategie: de omslag naar systeemgericht en multidisciplinair werken.

³⁹ Uit jaarverslag PerspeKtief, 2017

Bijlage 4 Middelen DUVO-begroting

